

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "בף החיים"

להערות והארות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת האזינו

השמחה בהגיע יום הכפורים

אנחנו עומדים כבר בערב יום הכפורים ממש, ובעזרת ה' יתברך, נראה לדבר בענייני דיומא.

אמרו רבותינו (תענית כו:), 'לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים וכט"ו באב'. ובאמת אם היינו בעלי לב חי בעבודת ה', מאז ראש השנה היינו צריכים להסתובב כל הזמן עם שמחה רבה בלב וחיוך על השפתיים. מדוע? – כי יום הכפורים מתקרב. ולפחות היום, יום קודם יום הכפורים, היינו צריכים כולנו להיות שמחים וצוהלים.

רבי ישראל מסלנט זצ"ל היה אומר, לו יצויד שפעם בחמישים שנה המלך מוותר על כל הקנסות ועל כל המיסים והחובות שחייבים למלכות וכיוצא בהם, פשוט שכל אחד ואחד היה מחכה בכליון עינים מתי תגיע השנה הזו, ומתי יגיע היום המיוחל הזה. חודש לפני המועד הוא כבר היה כולו שש ושמח, והיית יכול לראות אותו רוקד ברחוב. אם היית שואל אותו, 'לשמחה מה זו עושה', הוא היה משיב לך, 'וכי אתה לא יודע? את כל המיסים והחובות שיש לי מחמישים שנה, מוחלים לי עליהם'.

והנה מתקרב יום שחשוב הרבה יותר לאין קץ, בו לא מוחלים על ממון, אלא מוחלים על כל העבירות שעשה אדם בשנה שעברה ובשנים שלפני כן, אם הוא עושה תשובה כמו שצריך. ועל כן כל אחד היה צריך להיות מאושר, שש ושמח, 'הנה מגיע יום הכפורים'. ואם אנחנו רואים שיש כאלו שלא שמחים, אלא אדרבה, נאנחים כשיום הכפורים מתקרב, וכשאתה שואל אותו 'למה אתה עצוב', הוא משיב, 'צריכים לצום לילה ויום, וזה קשה', אין זה אלא בגלל שהוא לא מבין את מעלת היום ולא תופס את חשיבות הזמן.

הגמרא במסכת יומא (פז). אומרת שיש ארבעה חילוקי כפרה. החילוק הראשון – אם אדם ביטל מצות עשה ועשה תשובה, אינו זז משם עד שמוחלין לו. באיזה יום שיהיה, אם יבטל עשה ויעשה תשובה – מיד מוחלים לו. ואמנם צריכים לדעת שאת ההפסד של מצות עשה, קשה להשלים. יש כאלו שטועים וחושבים שמצוות עשה כמו ברכת המזון או תלמוד תורה וקריאת שמע, זה כעין שכר טוב שהקב"ה נותן למי שחפץ לקיים את המצוות האלו, אבל מי שלא רוצה לעשות אותם לא מפסיד, אלא רק לא מרויח שכר. וזו טעות היא, כי גם המצוות האלו יש בהם חיוב גמור, ואוי למי שמבטל אותם. ומי שהפסיד מצוה אחת, אפילו אם יעשה תשובה וימחלו לו, את המצוה עצמה כבר הפסיד.

הביאו (הח"ח בנתיבות התפלה עמוד רכז) בשם רבינו החפץ חיים זצ"ל שהיה אומר שתשובה היא כמו מכונת כביסה. אם יש לאדם לכלוך על הבגד, הוא שם אותו במכונת כביסה ומפעיל אותה, עד שהכתם מתנקה. זה יש בכחה של מכונת כביסה לעשות, לנקות את הכתמים,

אבל אין בכחה של המכונה להצמיח כפתורים לבגד, אם היו חסרים לו. אמר החפץ חיים, כך זה גם בתשובה על ביטול מצות עשה. התשובה עוזרת למחול את העוון, אבל שייחשב לו עכשיו כאילו קיים את המצוות וכאילו הניח תפילין וקרא קריאת שמע – זה אין בכחה התשובה. [וראה בספרו ליקוטי אמרים (ס"פ דף י'), ובדברי רבינו שליט"א בספר שובי השולמית ח"י (סימן י"ב) ודוק היטב].

החילוק השני שיש בארבעת חילוקי הכפרה, זה במי שעבר על לאוין רגילים, כאלו שאין בהם מיתת בית דין או חיוב כרת. לדוגמה, אחד שאכל מכל הבא ליד ולא חש לאיסור תולעים, או אכל טבל וכיוצא בזה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר. יום הכפורים מצמצם את נשמתו, וגומר את הכפרה שלו.

אבל אם אדם עבר על איסורים חמורים יותר, מי שעבר על אחד משלושים וששה חיובי כריתות, כגון האוכל חמץ בפסח, או האוכל או העושה מלאכה ביום הכפורים – תשובה ויום הכפורים תולים, ויסורים ממרקים. על עבירה חמורה כזו של חיוב כרת, אין מספיקים תשובה ויום הכפורים אלא צריך שיבואו עליו גם כן יסורים בשביל שיתמקד חטאו לגמרי. ובגדר היסורים יש דרגות דרגות, וכמו שאומרת הגמרא (ערכין טז:) שאפילו אם אחד מכניס את ידו לכיס כדי להוציא משם פרוטה ולא עולה בידו – זה עצמו יסורים. וקל וחומר אם הוא חולה וכיוצא בזה, שאלו ודאי נחשבים יסורים המכפרים.

ואמנם יסורים המכפרים וממרקים לאדם את חטאיו, אלו רק יסורים אשר הוא לא בועט בהם. אבל אם אדם אומר, 'דבוננו של עולם, אלו היסורים צריכים לבוא על השכן שלי ולא עלי, ונראה לי שיש טעות בכתובת'. אחד כזה היסורים לא מועילים ולא עוזרים לו.

החילוק הרביעי והאחרון שיש בחילוקי הכפרה, הוא מי שמחלל את ה'. אחד כזה שגורם על ידי מעשיו זלזול בכבוד ה', או אם מצוות ה' נקלשות ונהיות קלות בעיני הציבור מחמת מעשיו, זה נקרא חילול ה'. וכפי שאומרת הגמרא (יומא פ"א א') היכי דמי חילול ה', אמר רבי יוחנן, כגון אנא דמסגינא כגון אני שאלך ארבע אמות בלא תורה ובלי תפילין, זהו חילול ה'. ומוסיף שם רש"י, למה באמת שרבי יוחנן ילך ארבע אמות בלא תורה ובלי תפילין? – כיון שהוא חולה, ואין הכל יודעין שנחלשתי בגרסתי ולמדתי הימני להבטל מתלמוד תורה. הנה ארבע אמות זה רק כשני מטר, ורבי יוחנן חולה ובאמת פטור מזה, אבל בגלל שהציבור יראו ויגידו 'אם רבי יוחנן הולך ארבע אמות בלא תורה, אז לנו מותר ללכת גם כמה קילומטרים בלי תורה', המציאות הזו שהדבר נעשה מזלזל בעיני הציבור, זה נחשב חילול ה', וזה חמור מן הכל.

ועל האדם להזהר מאד מאד שלא לבוא לידי חילול ה'. אמרו רבותינו (קדושין מ.) 'אין מקיפים בחילול ה'. 'מקיפין' הוא מלשון הקפה, כי כמו

שלפעמים אדם קונה בחנות והחנוני מוכר לו בהקפה על סמך זה שישלם בעוד כמה חודשים, כך גם בכל עבירה שאדם עושה, הוא לא נענש עליה מיד אלא 'מקיפין' לו עליה, הקב"ה מחכה אולי האיש יעשה תשובה ויתקן את אשר עיוות, אבל על חילול ה' אין הקפה ומיד נפרעים על זה.

ועוד אמרו רבותינו (אבות ד, ד, וקדושין שם), 'אחד שווג ואחד מזיד בחילול ה'. כלומר, בכל התורה כולה מצאנו חילוקים בין מי שהוא שווג למי שהוא מזיד, ומי שהוא שווג באיסור חטאו קל יותר. אך בחילול ה' אין זה כך, אלא אחד שווג ואחד מזיד – שניהם שקולים הם.

רבינו יונה מביא את ארבעת חילוקי הכפרה, וכך כותב (שער רביעי): **אם עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה תשובה, ידאג על עונו.** כי כל כמה שהאדם דואג מתחרט ומצטער על חטאיו, לפי גודל היגון והצער שלו כך תהיה הכפרה על חטאיו. **ויכסוף ויחכה להגיע יום הכפורים למען יתרצה אל ה' יתברך.** אומר רבינו יונה, על האדם לכסוף ולצפות ולהתגעגע מתי יגיע כבר יום הכפורים שיוכל להתרצות אל הקב"ה.

שהרי זה עיקר העיקרים וההצלחה היותר גדולה, שהקב"ה יהיה מרוצה באדם וחפץ בו (שערי תשובה ש"א אות מ"ב). וזה עיקר הקלקול שיש בחטא ועוון. הרבה פעמים אדם חושש מעוון שעשה, בגלל שהוא מפחד מהעונש שיקבל על זה. ואמנם זה נכון שאם אדם עשה חטא ולא עשה תשובה הוא ייענש עליו, אבל אין זה עיקר ההפסד. עיקר הקלקול הוא מה שעל ידי החטא האדם מתרחק מבוראו, וברא לעצמו מעין חומה ומסך החוצץ בינו ובין קונו. על זה צריך להיות עיקר הצער של האדם שחטא, ועל זה צריכה להיות הערגה ההשתוקקות והכיסופים שלו ליום הכפורים, שאז יתרצה אל ה' יתברך.

כל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי

ועל כן, ממשיך רבינו יונה, אמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה ט.) כל הקובע סעודה בערב יום הכפורים כאילו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם. אדם יושב בתשיעי ועושה סעודה ואוכל, אבל בשמים מחשיבים לו את כל האכילה הזאת כתענית. ויש מרבותינו ז"ל שהוסיפו, כי על קביעת הסעודה בתשיעי העלה עליו הקב"ה כאילו התענה תשיעי ועשירי, והרי בעשירי הוא מתענה ממש ונוסף גם היום הזה, והרי לך שלשה ימים רצופים של תענית.

ולכאורה צריך להבין, למה גדולה כל כך מעלת זה האוכל בתשיעי? וביותר, מצאנו בגמרא (פסחים סח.) שספרו על אחד מגדולי חכמי התלמוד שבכל השנה כולה היה צם, אבל בערב יום הכפורים היה אוכל. והיה חכם אחר שרצה להשלים את הפרשיות שנים מקרא ואחד תרגום בערב יום כיפור, ואמרו לו, עכשיו אין זה הזמן לזה, אלא צריך לשבת ולאכול (ברכות ה:). ובשלחן ערוך נפסק, שאם אחד נשבע שלא לאכול בערב יום הכפורים, יש אומרים שהשבועה לא חלה מפני שהוא מצווה ואוכל. ולמה זה חשובה כל כך האכילה בתשיעי?

אומר רבינו יונה, כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו. האיש שאוכל בתשיעי, מפגין ומראה לעין כל איך שהוא שמח, 'ברוך ה' הגיע יום הכפורים, ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו ויגונותיו לעוונותיו. כשהוא קובע סעודה ויושב ואוכל בערב יום כיפור ושמח, זה מעיד על כך שעד כה היה עצוב וירא ודואג על עוונותיו, ולכן עכשיו הוא כל כך שמח. זה הטעם שהפליגו רבותינו כל כך במעלת האכילה בתשיעי.

עוד כתב רבינו יונה טעם נוסף למה החשיבו כל כך את האכילה בתשיעי, כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה על שמחת המצוה, כי יגדל וישגא מאד שכר המצוה על השמחה. כשאדם מקיים מצוה, אבל לא רק שמקיים את המצוה אלא גם שמח בעשייתה, יגדל וישגא מאד שכר המצוה על השמחה. הגאון החיד"א בספרו לב דוד (פרק י"ד) מביא מהקדמונים שאמרו שאדם שמקיים מצוה ושמח בה, הוא מקבל שכר כפול. הוא מקבל שכר גם על עצם המצוה שעשה, וגם על השמחה ששמח במצוה. ומוסיף החיד"א שם, שהשכר על השמחה במצוה גדול פי כמה מהשכר על המצוה עצמה.

והיות יום הכפורים גם הוא יום טוב, ולא סתם יום טוב אלא כמו שאמרו רבותינו 'לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים', ולשמוח ביום כיפור כפי הרגילות בשאר ימים טובים אנחנו לא יכולים שהרי אין שמחה אלא בבשר ויין ואנחנו אסורים באכילה ביום כיפור, לכן נתחייבו לקבוע סעודה על שמחת המצוה בערב יום הכפורים. מקדימים את הסעודה שהיתה צריכה להיות ביום כיפור, לערב יום כיפור. כלומר, לטעם הראשון אנחנו שמחים על שמגיע יום הכפורים שיכפר על עוונותינו, ולטעם השני כמו כל יום טוב שצריכים לקיים בו דין שמחה במאכל ומשתה, עלינו לעשות את זה גם ביום כיפור שאף הוא יום טוב. ובהיות וביום הכפורים אסור לאכול, מקדימים את הסעודה ביום אחד.

וטעם שלישי מביא רבינו יונה למצוה לאכול בערב יום הכפורים, למען נחזק להרבות תפילה ותחנונים ביום הכפורים. הרי יום הכפורים הוא היום האחרון של ארבעים ימי הרצון בהם הקב"ה ממציא את עצמו לגמלאו ומתקרב אלינו, והיום האחרון של עשרת ימי תשובה. ואין זה רק היום האחרון, אלא הוא התכלית של כל הימים האלו. כל חודש אלול מגמתו להגיע לראש השנה אחרי הכנה, ועשרת ימי תשובה כל מגמתם להכין את האדם שייגיע כמו שצריך אל יום הכפורים, ועכשיו זה הזמן שבו עלינו להשית עצות בנפשנו על עניני התשובה ועיקריה, להרבות בתפילה ובתחנונים לפני הבורא שיחתום את דינו לחיים טובים ולשלום. ואם אדם יבוא ליום הכפורים כשהוא חלוש, לא יוכל לנצל את היום כמו שצריך, אלא יעביר את כל היום לבטלה. לכן הפליגו רבותינו במעלת המצוה הזו של האכילה בערב ביום כיפור, כדי שאדם יגיע כשגופו חזק ובריא ליום הכפורים.

ושמעת על הגדולים בירושלים בדור שלפנים, שהיו אוכלים בערב יום הכפורים במשך כל היום כולו. איך אכלו כל היום כולו? – הכינו לפניכם שקית של שקדים וצימוקים, וכך נטלו מהשקית כל הזמן עוד שקד ועוד צימוק ואכלו במשך כל היום. למה עשו כך? – כדי להראות את השמחה שהנה, הגיע יום הכיפורים. אבל אנחנו, למרות שבמשך כל השנה כולה אנחנו יודעים לאכול, פתאום בערב יום כיפור בקושי אוכלים כזית לחם בבוקר.. למה זה כך? – כי עכשיו יש מצוה, וכשיש מצוה היצר מתערב. אבל צריך לעשות כמו שנכתב בשלחן ערוך, לעשות סעודה בבוקר ולאכול בשר ולשתות יין, כפי הפרטים המובאים שם, כדי להראות את השמחה שלנו בעת הגיע זמן כפרתנו.

הקב"ה חנון המרבה לסלוח

מי שמח ומאושר ביום הכיפורים? מי שמאמין בכפרת יום הכיפורים. אנחנו מאמינים באמונת אומן שמי שהכין את עצמו לתשובה ובא ומבקש מחילה מהקב"ה ומקבל על עצמו לעזוב את דרכו הרעה, מוחלים לו על כל מה שעשה. אבל אדם שלא מאמין בכפרה של תשובה ויום הכיפורים, וכשנכנס יום כיפור הוא אומר 'מי אומר שישלחו לי על מה שעשיתי? אולי לא ימחלו לי, אז באמת אין מוחלים לו.

והגאון בעל התניא ז"ל מביא באגרת התשובה שלו (פרק י"א), שבזהר כתוב (ה"ג עה.) 'בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדווה מסטרא דא'. צריך שיהיה בלב של האדם, שתי הרגשות. מצד אחד בכיה על מה שעשה, על כל החטאים שחטא כנגד מלך מלכי המלכים הקב"ה. אך מצד שני צריך שבצדו השני של הלב תהיה שמחה. שמחה על זה שיש לו תיקון וסליחה על ידי תשובה ויום הכפורים.

וזה לשון בעל התניא: בצידוף האמונה והבטחון, להיות נכון לב בטוח בה' כי חפץ חסד הוא וחנן ורחום ורב לסלוח, כל אחד ואחד צריך להיות סמוך ובטוח שהקב"ה מקבל את התשובה שלנו ומוחל וסולח. הרי אנחנו אומרים בכל תפילה 'חנן המרבה לסלוח', כמה פעמים הוא מרבה? לאין קץ ולאין תכלית. כי כשם שהקב"ה בלי גבול, כך גם מדותיו והנהגותיו בלי גבול. ותיכף ומיד שמבקש האדם מחילה וסליחה מאבינו יתברך, בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם מוחלים לו. ומה הראיה לזה? – שהרי בכל תפילה אנחנו מבקשים 'סלח לנו', ומיד חותמים ואומרים 'חנן המרבה לסלוח', ואילו היה זה ספק אם הקב"ה מוחל וסולח לנו, הרי קיימא לן ספק ברכות להקל, ואין חותמים ומברכים שהקב"ה מוחל וסולח? ומזה שאנחנו חותמים 'חנן המרבה לסלוח', על כרחך שאין ספק בדבר כלל. אם אדם מבקש 'סלח לנו', ודאי תיכף ומיד שמוחלים לו.

וכותב בעל התניא דבר נורא: ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלים מיד. אם התשובה שלנו היתה מעומקא דלבא כמו שצריך ולא היינו חוזרים לחטוא, היתה באה הגאולה מיד. וזהו שאנחנו מברכים אחר בקשת הסליחה, 'ברוך אתה ה' גואל ישראל'.

ממשיך בעל התניא: והרי אפילו במדת בשר ודם, שצריך האדם למחול תיכף ומיד כשמבקשים ממנו מחילה, ולא יהיה אכזרי מלמחול. כשאדם בא לחבירו ואומר לו, 'ביזיתי ופגעתי בך, בבקשה תמחל לי', על חבירו למחול לו מיד! ואפילו מי שקוטע את יד חבירו, אחד לוקח

ו. ואמנם צריכים לדעת איך לבקש מחילה. יש אחד שמתנפל על חבר שלו וצועק עליו 'אתה מוחל לי, כן? והוא המסכן נבהל ואומר, 'כן, מחול לך, רק תעזוב אותי'... זה לא נחשב כמחילה. מחילה זה כשאדם באמת מבין שחטא לחבירו ועשה שלא כדון, ובא ומבקש מחילה בענווה ובדרך ארץ.

יש אחד שאם שואלים אותו 'למה אתה לא מבקש מחילה מחבר שלך, והרי ביזית אותו, העלבת אותו ופגעת בו?' הוא משיב, 'כן, אבל אני יודע שהוא צדיק וקורא בקריאת שמע על המיטה כל לילה, ושם הוא אומר שהוא מוחל וסולח לכל מי שהקיט אותו והכעיס אותו בין בגלגול זה ובין בגלגלים אחרים, ואני סומך על זה'.

אבל באמת קשה מאד לסמוך על המחילה שאדם מוחל בקריאת שמע שעל המיטה. והראיה היא ממך עצמך. שהרי גם אתה אומר בכל לילה בקריאת שמע שעל המיטה שאתה מוחל וסולח לכולם, אבל למחרת כשאתה פוגש את החבר שלך אתה לא מסתכל עליו בכלל... למה? – הרי אמרת אתמול שאתה מוחל? אין זה אלא בגלל שהמחילה שאמרת אתמול, היתה מחילה קלושה. מחילה אמיתית היא מחילה שבאמת מסלקת את הכעס ואת ההקפדה, וגורמת אהבה ואחוזה.

וכך אמר רבי ישראל מסלנט זצ"ל, שכשאדם אומר לחבירו שהוא מוחל לו, אסור שתשאיר אצלו עליו בלב טיפה של קפידא. והראיה לזה היא מדיני ממונות, שהרי אם לקחתי הלוואה מחבר ואני חייב לו עכשיו ממון, והוא בא ואומר לי 'אמת שאתה חייב לי כסף, אבל אני מוחל לך על זה, ומוותר לי על הממון, האם אחרי זה הוא יוכל להתחרט ולבקש את הכסף? לא. מכיוון שמחל על הכסף, ויתר עליו, ואסור לו להשאיר את התביעה בחזרה. וכמו שכתב זה במחילה על ממון, כך זה גם במחילה על צער שנגרם לך על ידי החבר שלך. אם אתה אומר לו 'מחול', אסור לך להשאיר עליו בלב איזה קפידא, כי אם מחלת – מחלת.

רבינו בחי ז"ל בביאורו לתורה בסוף ספר בראשית (ו' יז) שואל שאלה. הרי ידוע מדברי הקדמונים שכל הענין של עשרת הרוגי מלכות היה כדי לכפר על העוון של מכירת יוסף. אחי יוסף חטאו במכירתו, ולכן התגלגלו ובאו באותם עשרת הרוגי מלכות קדושי עליון, ונפרע מהם החטא. שואל רבינו בחי, הרי מבואר בתורה שבאו אחי יוסף אל יוסף ואמרו לו 'ש'א נא', ובקשו ממנו מחילה, וכשיוסף שמע את בקשת המחילה שלהם הוא בכה, ואם כן אנו רואים שהוא מחל להם על זה, ולמה היו אלו עשרת התנאים קדושי עליון צריכים ליהרג במיתות משונות?

גרזן וכורת את היד של החבר שלו, ואחר כך מגיע לחבר שלו שחצי גוסס ואומר לו 'תמחל לי', הוא צריך למחול לו. והגענונים שביקש דוד המלך ע"ה מחילה מהם בעד שואל שהמית את הגענונים ולא רצו למחול, אלא רצו דווקא לקחת את הבנים של שואל ולתלות אותם, גזר דוד עליהם שלא יבואו בקהל ה'. מדוע? – כי מידת ישראל שהם רחמנים בני רחמנים כמו שאמרו ביבמות, ואם אין בהם את מדת הרחמנות ואינם רוצים למחול – אין להם מקום בקהל ה'.

זו היא מדת בשר ודם, שאפילו אם אחד פגע בחבירו ואפילו אם כרת לו את ידו, כאשר הוא בא ומבקש מחילה, הוא צריך למחול לו. ואם כן, אומר בעל התניא, מדת הקב"ה על אחת כמה וכמה לאין קץ, אם אדם עד כדי כך מחוייב להיות רחמן מוחל וסולח, קל וחומר הקב"ה שהוא מלא רחמים שיקבל תמיד את תשובתו ואת בקשת מחילתו.

אמנם יש הפרש אחד בין מדת בשר ודם למדת הקב"ה. אם אדם באמת פגע בחבירו ואחר כך בא ומבקש מחילה, ובאמת חבירו מחל לו, אבל אחר כך שוב אותו אדם עוד פעם מגיע ומצער אותו, פוגע בו ומעליב אותו, והוא מגיע בשנית אל החבר שלו ומבקש 'תמחל לי, אפילו אם חבירו ימחל לו שוב, כבר לא תהיה המחילה בלב שלם כמו שהיתה פעם קודמת. ואם זה יקרה בפעם שלישית ששוב הוא יפגע בו ואחרי זה יבוא לבקש ממנו סליחה, יגיד לו חבירו 'עזוב אותי, אתה צוחק עלי. כל פעם אתה מבזה אותי ואחרי זה אתה בא לבקש סליחה? לך ממני'. קשה לו לסלוח שוב. אבל מדת הקב"ה אין הפרש בין פעם ראשונה לאלף פעמים, כי המחילה היא ממדת הרחמים, וזה הוא השבח המיוחד שאנו משבחים בו את הקב"ה ואומרים 'חנן המרבה לסלוח'.

לכן על האדם לדעת, שגם אם חטא מה שחטא ועשה מה שעשה, ואפילו אם כבר אלף פעמים עמד וביקש מהקב"ה, 'דבוננו של עולם חטאתי עויתי ופשעתי', וקיבל על עצמו לתקן את דרכיו, ושוב נכשל, אל לו להגיד 'מה יש לי לבוא אל הקב"ה ולבקש סליחה, אחרי שכבר כל כך הרבה פעמים ביקשתי סליחה ושוב חטאתי'. תבוא ותבקש, כי זו היא מדתו של הקב"ה שהוא מוחל וסולח בלי תכלית, בכל פעם שאדם באמת בא ועושה תשובה ומקבל על עצמו לתקן את דרכיו. גם אם אחרי הפעמים הקודמות שעשה תשובה נפל ונכשל שוב, מכל מקום הקב"ה ידו פשוטה לקבל שבים אפילו אלף פעמים.

ולכן אמרו 'המעביר אשמותינו בכל שנה ושנה', וכל החטאים שאנו מתוודים בעל חטא' מדי שנה, אף שחזר עליהם וחזר ומתוודה עליהם ביום הכפורים בשנה הבאה וכן לעולם. וזה דבר שאנחנו צריכים לתקוע עמוק בלבבנו, ולהאמין באמונה גמורה שהקב"ה מלא רחמים, אוהב אותנו ורוצה למחול לנו, ויהיה מה שיהיה ויעבור מה שיעבור, תמיד הוא מחכה וממתין שנשוב אליו.

רק שצריך זהירות בדבר הזה, שהידיעה הזו שהקב"ה מוחל וסולח שוב ושוב, לא תהפוך לו לאדם לרועץ. וכמו שאמרו רבותינו (יומא פא:), כל האומר אחטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכיפורים מכפר. אם אדם בא ואומר, 'אני אחטא ואחרי זה תמיד אוכל לבקש מחילה ביום כיפור והרי הקב"ה תמיד מוחל, אז באמת לא יכפר לו יום כיפור. אין אנו מדברים אלא במי שבאמת בא ועושה תשובה מעומק הלב, וממש גומר בדעתו שמה שהיה היה, ומכאן ואילך הוא פותח דף חדש

אומר רבינו בחי יסוד נורא. אמת שהם בקשו מחילה מיוסף, ואמת שכשיוסף שמע את הבקשה הוא בכה, אבל כיון שלא הוציא בפה ואמר 'מחלת', היו צריכים לחזור בגלגול. ולכן כשאדם מבקש מחילה מחבירו לא די בזה שרואה את חבירו מניד לו את הראש ואומר לו 'בסדר', אלא צריך לשמוע ממנו איך שאומר בפה מלא שמוחל לו בכל לב ונפש.

ומקבל על עצמו להשיג ולשמור שלא ישוב ויחטא בחטאים שהיה רגיל בהם, שאז הקב"ה ידו פשוטה לקבל שבים, אפילו חטאו נגדו אלף פעמים.

סדר העבודה

יש כאלו שמודים ומשבחים על זה שתקנו לנו רבותינו את סדר העבודה 'אתה כוננת' ביום כיפור. למה? – כי אז הם יכולים לישון.. רק כשמגיע הזמן שצריכים לחרוע, מעירים אותם הסובבים, 'קום צריך להשתחוות'. ושם על הקרקע הוא גם ממשיך לישון וצריכים להעיר אותו שוב, וכמו שראינו כאלו מקרים...

אם אדם היה מבין את מה שכתוב בסדר העבודה, הוא לא היה נותן פוגת לעיניו, אלא היה בוכה בדמעות שליש על מה שהפסדנו. אכן יום הכפורים הוא יום שמחה, אבל אם אדם היה בר דעת ומתבונן איך שהיה נראה יום הכפורים בזמן שהיה בית המקדש עומד על תלו, היה לבו מתמרמר ונשבר בקרבן, כשהוא רואה איך שהיו אז כל כלל ישראל באים לבית המקדש כבר קודם שקרא הגבר, בשתים בלילה, והיתה העזרה מלאה רבבות יהודים שעומדים ומחכים עד למוצאי יום הכפורים, כדי לראות את סדר העבודה ולראות איך אותו לשון של זהורית, שהיתה בצבע אדום, נהפך ללבן.

על אדם להמחיש לעצמו איך שעומדים בעזרה רבבות של יהודים וכולם נשואות עיניהם אל אותו לשון של זהורית, בשעה שמוציאים את שעיר המשתלח לעזאזל המדברה. וכאשר מוציאים את השעיר, כולם בתוך לבם עושים תשובה מעומקא דלבא ומבקשים מהקב"ה, 'דבוננו של עולם עזור לנו ותכפר לנו על כל חטאתינו'. וכולם עומדים ומחכים לראות איך נהפך הלשון של זהורית ללבן, עד שרואים כולם: הנה, הלשון של זהורית הלבנה. איזה שמחה וישון, איזה צהלה ואלו ריקודים היו שם בבית המקדש בשעה הזו, כשראו כולם בחוש איך שהקב"ה העביר את אשמותיהם של אותה השנה.

וכך לשון הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"א ה"ב): שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל, מגמתו ותפקידו של השעיר המשתלח הוא לכפר על כל ישראל, בשונה מהפך של הכהן גדול שבא לכפר רק עבורו ועבור אחיו הכהנים. ולכן כשהכהן הגדול היה מתוודה על השעיר המשתלח לא היה אומר 'חטאתי' אלא היה אומר בלשון 'חטאנו', על כל ישראל כולם. שנאמר והתוודה עליו את כל עוונות בני ישראל. ואומר הרמב"ם, שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה, קלות וחמורות. בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה בין שהודע לו בין שלא הודע לו, הכל מתכפר בשעיר המשתלח. אפילו מה שאדם חטא במזיד ואפילו בעבירות חמורות.

אך מוסיף הרמב"ם תנאי: והוא שעשה תשובה. רק אם אדם עשה תשובה השעיר המשתלח מכפר לו על כל חטאיו. אך כאן מוסיף הרמב"ם חידוש: אבל אם לא עשה תשובה, אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות. וזה חידוש גדול הפלא ופלא, שגם אם אדם לא עשה תשובה, השעיר המשתלח מכפר לו על כל פנים על הקלות.

ומה הם הקלות ומה הם החמורות? – החמורות הם אלו שהייתם עליהם מיתת בית דין או כרת. אם אדם התחייב חלילה מיתת בית דין או כרת ולא עשה תשובה, על זה השעיר לא מכפר לו. אבל הקלות, שהם שאר כל המצוות, מצוות לא תעשה ומצוות עשה, השעיר מכפר לאדם גם בלי שעשה תשובה. וזה דבר שצריך להבין, איך יתכן שאדם לא עושה תשובה והשעיר מכפר לו? אך מכל מקום זהו כחו של השעיר המשתלח שהוא קרבן ציבור, לכפר לאדם את חטאיו

הקלים גם בלי שעשה תשובה. ואם היה מצרף לשעיר המשתלח גם תשובה, אפילו החמורות שבחמורות, אלו שיש עליהם מיתת בית דין וכריתות, היו מתכפרים לו.

ואנחנו לדאבוננו הרב חסרנו והפסדנו את כל אלה. הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו. אך לכל הפחות נשאר לנו סדר העבודה בדינו, ואיך זה שאדם יושב וקורא ורואה שלא מבין כלום, 'אחד למטה ושבע למעלה', מצליף כאן ומצליף שם, והולך לישון! אדרבה, על האדם לשבת היום, ערב יום הכפורים, וגם מחר בליל יום הכפורים, וללמוד קצת את סדר העבודה ולהבין את מה שכתוב שם.

והלא כבר אמרו 'ונשלמה פרים שפתינו'. בזמן שהיה בית המקדש קיים, והיה אדם חוטא בהרהורי עבירה או בביטול מצות עשה, כגון שביטל תורה או קריאת שמע, היה מביא קרבן עולה ומתכפר לו. עכשיו בזמנינו שלדאבוננו הרב אין לנו את בית המקדש, אם אדם חטא וביטל מצות עשה, מה יעשה? אומר רבינו יונה (שער רביעי), יקרא את פרשת העולה אשר בתחילת סדר ויקרא, בפרשת צו יש את סדר הקרבת קרבן העולה, ואם אדם קורא את זה, נחשב לו הדבר כאילו הביא קרבן ומתכפר לו. כי מקרא פרשת הקרבן היא לנו במקום הקרבת הקרבן. וכמו שאמרו רבותינו (מנחות קי.) כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה וכל העוסק בפרשת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בפרשת אשם כאילו הקריב אשם. ומי שרוצה, ימצא בסידורו של הגאון יעב"ץ את 'סדר המעמדות', ושם בסדר המעמדות ליום ראשון נמצאים ומסודרים כל הפרשיות של הקרבנות, חטאות ואשמות, וגם נוסח הבקשה שתהיה הקריאה מועילה לנו כמו הקרבן לכפר את חטאתינו.

ומעתה, כאשר ביום הכפורים תקנו לנו את סדר העבודה, על האדם לדעת שאמירת סדר העבודה ביום הכפורים נחשב לנו הדבר כאילו קיימנו את כל העבודה בבית המקדש. וזה מחייב אותנו ללמוד את סדר העבודה ולומר אותה בכוונה.

יום הכפורים אצל הגאון האדר"ת

רבה של ירושלים לפני כשבעים וחמש שנה, היה הגאון האדר"ת זצ"ל. הוא היה גאון גדול וצדיק פלאי פלאות, והניח אחריו כמאה ספרים, שרק חלקם הקטן נדפס ורובם עדיין בכתב יד.

הוא כתב קונטרס קטן שנקרא 'נפש דוד', שהוא כעין יומן שכתב על עצמו, והוא הניח אותו כצוואה לבנים שלו אחריו. הדפיסו את הקונטרס הזה לפני כשנתיים, ומי שמעיין בו רואה פלאות על צדקותו וחסידותו של הגאון האדר"ת.

שם הוא מספר על עצמו איך היה נראה יום הכפורים שלו, ונראה קצת מדבריו, שזה עצמו מוסר השכל בשבילנו: כל הלילה ויום צום הקדוש, יום הכפורים, הייתי בבית הכנסת. לא הלכתי לביתי מהסעודה המפסקת עד אחרי תפילת ערבית של מוצאי יום הכפורים. הוא לא היה חוזר לבית לישון אחרי תפילת ערבית בליל יום הכפורים, אלא נשאר בבית הכנסת. ומה היה עושה שם בזמן הזה? – אחר סיום התפילה של ליל יום הכפורים, אמרתי תהלים עם הציבור ושוב למדתי הלכות עבודת יום הכפורים בספר הרמב"ם, וגם גמרא יומא ורא"ש ופרקי משניות יומא. וישנתי במקומי על הארץ, ועל פי רוב לא ישנתי כי אם שעתים. בכל הלילה לא ישן אלא שעתים, כי היה צריך ללמוד את את כל הסדר הזה שכתב. רמב"ם, רא"ש, ועוד.

ועוד הנהגתי בעצמי מעודי לומר כל תרי"ג מצוות, לכל הדעות ביום הכפורים. הוא היה אומר וחוזר על כל התרי"ג מצוות. מדוע? מה

השמחה בעינוי הגוף ביום הכפורים

ונראה עוד על מעלת יום הכיפורים מדברי רבותינו. הנה בפרשת ויקרא, יש את ענין האשמות, ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו. וכותב רש"י, שכאן מדובר על אחד שעבר על ספק כרת. למשל, אם היו לפניו על השולחן שתי חתיכות, חתיכה אחת של חלב שאסורה באכילה ומי שאוכל חלב מתחייב בכרת, וחתיכה אחת של שומן שמוותר באכילה. הוא אכל אחת מהחתיכות האלו אך לא יודע מה מהם אכל, ולכן צריך להביא קרבן אשם. הקרבן הזה נקרא אשם תלוי שמגין עליו מן היסורין עד שיתברר חטאו.

ומביא רש"י את דרשת רבותינו, רבי יוסי הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע. הרי לא ידוע בבירור שהוא חטא, ויכול להיות שהוא אכל את החתיכה של השומן שמוותר לאכול אותה, ולמרות זאת התורה אומרת 'ונשא עונו', יש חטא בזה ולכן הוא צריך להביא קרבן, כמו שאמרנו. דורש רבי יוסי הגלילי, על אחת כמה וכמה שיעניש את מי שידע. כאן אנחנו רואים שאפילו מי שלא ידע יש חטא בידו והוא צריך כפרה על זה, ואחד שידע וחטא, מי יודע מה עונשו.

זה דברי רבי יוסי הגלילי. ורבי יוסי בן חלפתא אומר, אם נפשך לדעת מתן שכרן של צדיקים, אדם שרוצה לראות דוגמה קטנה שמזה יוכל ללמוד ולהקיש איך יהיה שכרן של צדיקים לעתיד לבוא. צא ולמד מאדם הראשון שלא הצטווה אלא על מצוות לא תעשה, הרי אדם הראשון לא קיבל שום ציווי ושום אזהרה מהבורא, אלא אחת. שלא יאכל מעץ הדעת. ועבר עליה – אף על פי שהיתה לו רק מצוה זו, בתוך שעה שעתיים מבריאנו (עיי' סנהדרין ל"ח ב) כבר הלך ואכל מעץ הדעת וגירשו אותו מגן עדן. על עבירה אחת של לא תעשה הוא עבר, וראה כמה מיתות נקנסו עליו ועל דורותיו. הרי עד היום גזירה זו של מיתה לא בטלה. וכי איזה מידה טובה מרובה, מידה טובה או מידת פורענות? מתי נותן הקב"ה יותר, כשהוא נותן שכר או כשנותן עונש? – הווי אומר מידה טובה, מידה טובה גדולה ממידת פורענות פי חמש מאות, ואם מדת פורענות הפעוטה, ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה מרובה כגון היושב לו מן הפגולים והנותנות, אדם שלא אוכל דבר איסור, או מתענה ביום הכפורים על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

כאן אנחנו רואים את השכר העצום שיש למי שמתענה ביום הכיפורים, אם אכן בא ליום הכפורים עם ההכנה הראויה, בשמחה וטוב לבב מצד אחד אך עם תשובה וחרטה על מה שעשה, שזוכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

ונראה מלשוננו של בעל היסוד ושורש העבודה בספרו הקדוש², איך

הסיבה? – לשים לב לכל מצוה לפשפש במעשי לשוב מעבירות שבידי וביטול העשין חס ושלום. הייתי לומד את התרי"ג מצוות, אומר האדר"ת, כדי להתבונן ולשים לב על כל מצוה אם אכן קיימתי אותה, ואם אכן קיימתי אותה – איך קיימתי אותה. והתפללתי שתהיה חשובה אמירתי כקיומם בפועל ושאיזכה לקיימם במחשבה בדיבור ובמעשה כדת של תורה.

בימי עלומי, כשהייתי צעיר, מספר האדר"ת, הייתי עומד כל היום על רגלי. הוא היה עומד על רגליו מתחילת ליל יום הכפורים ועד למחרתו במוצאי יום הכפורים, וכמו שהיו כאלו שנהגו כן, או בגלל שעלינו להיות דומים ביום זה למלאכי השרת שאין להם ישיבה, או מטעמי סיגוף, כמובא בשלחן ערוך (א"ח סימן תרי"ט ס"ו). אך אחרי שנחלשתי לא עליכם מחמת התלאות דעו עלי בעוונות ל"ע, אי אפשר לי לעמוד כל היום. האדר"ת סבל כל חייו מיסורים נוראים, הוא היה חולה כל חייו בחלאים שונים ומשונים, וגם שיכל כמה מבניו, ואף על פי כן היה יושב ולומד בשקידה מופלגת, ובכל כמה חודשים היה עושים סיום על הש"ס כולו. אך הצרות האלו החלישו אותו, שלא יכל לעמוד בכל יום הכפורים ברצף.

בסדר העבודה נמוג לבי עוד מימי ילדותי. כשהיו מגיעים בתפילה לסדר העבודה, מספר האדר"ת, הלב שלי היה נמס, עוד כשהייתי ילד. לשפוף דמעות כמים מרוב התמרמרות על מה שהפסדנו, וגם בתפילת הנעילה מתחילת אמירת הקדיש ועד סוף התפילה, נשפך לבי כמים בבכי ובהתמרמרות מאד מאד ושבתי בתשובה שלימה כמה פעמים ב"ה.

בשנים האחרונות, בכיתי ביותר בתפילת ערבית של מוצאי יום הכפורים מאד מאד. יש אחד שאצלו בתפילת ערבית של מוצאי יום כיפור יש שמחה וששון, הוא כבר חושב על האוכל והארוחה שיש לו בבית ורוצה ללכת לנוח. אבל הוא מספר שבכה בתפילה הזו 'מאד מאד', ולבי נמס כדונג בזוכרי על פרידתי ממקום קדוש ומיום קדוש. הוא בוכה על שנגמר ונסתיים יום הכיפורים, אחרי אשר יום תמים היינו דבוקים בעבודת ה' תכלית כל השנה כולה. יום שלם אדם נמצא עם הקב"ה בבית הכנסת, בתפילה ובעבודה, ועכשיו הוא נפרד ממנו. בתענוג רוחני אין קץ מהתענג על ה', ועתה אני נצרך להפרד שנה תמימה. ואם הוא שנה מעוברת יש עוד חודש אחד, ונצטרך לחכות זמן רב כל כך עד שנזכה שנית לתענוג הנפלא הזה. גם את זה הוסיף האדר"ת בחשבון, שאם היא שנה מעוברת יש לי עוד חודש לחכות. לא אביתי להחיש שובי לביתי. כשהוא היה גומר את תפילת ערבית, הוא לא היה יכול ללכת לבית ולהפרד מיום הכפורים.

זו היתה הבכיה של הגאון האדר"ת במוצאי יום הכפורים, וזו היא הבכיה של אדם גדול, אחד שיועד מבין ותופס מה הוא יום הכפורים.

אצלנו במחילה הענין הזה קצת רפוי, ואנחנו צריכים לחזק אותו. עלינו לשים את לבנו אל זה שהנה אנחנו זוכים שמגיע היום הזה שהוא קץ סליחה וכפרה על כל חטאתינו, ובו אדם נטהר מכל הכללוקים והטומאות שדבקו בו, 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'. עלינו לחזק את השמחה בקרבנו על זה, ולא לשבת ביום כיפור ולחכות מתי כבר יצא הצום ונלך לבית, אלא לנצל את היום הזה לתשובה על הפרטים אשר נכשלנו ולא נזהרנו בהם כמו שצריך, שהרי כתב רבינו יונה, שלמרות שבכל השנה כולה יש לאדם מצות עשה לשוב בתשובה על מה שחטא, ביום הכפורים יש מצוה מיוחדת על זה, וזה הזמן היותר מסוגל להשיג סליחה ומחילה, ועלינו להכיר במעלת היום הנשגב הזה.

2. בעל היסוד ושורש העבודה, החסיד רבי אלכסנדר זיסקינד מהורודנא זצ"ל זיע"א, היה דבוק בה' יתברך באופן שאין לתאר, ועל כל צעד ושעל היה מודה לה'. הוא סיפר בעצמו פעם (בצוואתו סימן ל"ג), שפעם אחת נפלו המשקפים שלו על הארץ ולא נשברו, וישב להודות להקב"ה על שהמשקפים שלו נשארו שלימות.

הוא היה מאריך בתפילתו, ולכן כמעט ולא יצא שהספיק לסיים את תפילתו לומר קדושה עם הציבור. ואם היה קורה שיכל להגיד קדושה עם הציבור, היה מודה להקב"ה בשמחה עצומה על שברוך ה' וזכית היום להגיד קדושה עם הציבור. וכך על כל תנועה ותנועה היה מודה ומשבח ומהלל את הקב"ה, כפי שרואה כל מי שמעיין בספרו את גודל צדקותיו וחסידיהו.

כשהגיעה עת פטירתו, השאיר אחריו צוואה מבהילה לחברה קדישא, איך שיתעסקו אתו לאחר פטירתו. הוא מבקש מהם שם שיעשו לו ארבע מיתות בית דין, סקילה שריפה הרג ותנק, ועוד פרטים נוראים. ועוד הוא כתב שם בצוואה: גזר אני שלא ידברו עלי שום שבת כלל, רק שבת זה יעידו עלי, אם רוצים כן להגיד עלי משהו, אני מוכן שיגידו רק דבר אחד. מה? – מה שאני מעיד עלי שמם וארץ וידוע תעלומות יודע ויעיד עלי גם כן, הוא לוקח את הקב"ה בתורת עד ואומר ה' יתברך הוא מעיד שמה שאני אומר הוא

שמוזהיר את האדם שיהיה שמח ביום הכיפורים (שער י"א פ"י). להורות את בני ישראל אנשים כערכי העבודה הגדולה והנפלאה ליוצרינו ובוראנו בכונת עינוי הצום והתענית ביום הקדוש והנורא הזה. הרי העינוי ביום כיפור הוא מצוות עשה, כמו שכתוב 'זהיתם זאת לכם לחוקת עולם בחודש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם.. כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם'. ומפורש בפסוק שעיקר כפרת העוונות ביום הזה הוא בשביל העינוי. ואמנם העינוי לבד שאדם מתענה, בלא תשובה וחרטה גמורה והודיו אינו נחשב כלום והרי הוא כטובל ושרץ בידו, אך על כל פנים, למרות שמוכרחים גם לתשובה ולוידוי, עיקר כפרת עוונותיו של אדם היא בשביל העינוי.

ולכן, אומר יסוד ושורש העבודה, פשוט הוא שאף אם אדם מקבל בלבו ביום זה על עצמו לשוב בתשובה שלימה וקבלה אמיתית שלא ישוב לכסלה לעוונותיו, אבל לא התענה ביום הזה, לא יועיל לו. כל הקבלות שקיבל על עצמו לא שוות מאומה. כי עיקר העיקרים הוא העינוי ביום הזה.

ופשוט ששכר קיום מצות עשה זו של העינוי והתענית ביום הכפורים, שכרה מרובה יותר משאר המצוות. כי לפום צערא אגרא. כשאדם מתענה וגופו בצום, יש לו צער גדול מזה, ולפי גודל הצער כך גודל השכר. יתבונן כל אדם בשכלו שמהראוי וטוב לו לשמוח שמחה עצומה עד מאד בכל רגע ורגע שסובל צער העינוי מאכילה ושתיה על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בכל רגע שסובל העינוי. ובודאי מי שתקוע בלבו אהבת הבורא חשקו ורצונו שיתארך היום הקדוש הזה כפל כפלים. אחד כזה שמכיר את מעלת היום, היה שמח שיתארך היום והתענית עוד כמה וכמה שעות, כדי שיקיים בכל רגע ורגע מצות עשה מן התורה של העינוי.

ומוסיף עוד ואומר: זה ברור לכל משיכיל שאינו דומה מי שמקיים איזו מצות עשה שעה מועטה למי שמקיים אותה כמה שעות. זה דבר פשוט לנו, שאינו דומה מי שמניח תפילין שעה אחת למי שמניח תפילין כמה שעות, ואינו דומה מי שיושב בסוכה שעה אחת למי שיושב שבעה ימים בסוכה. ולפי זה אדם שהוא ערום באהבת הבורא יתברך ואהבת הבורא תקועה בלבו איך לא ישמח ויגיל בלבו שמחה רבה ועצומה בכל רגע מעינוי הצום והתענית. לכן מעת שאדם נעשה חלש מעינוי הצום יכניס שמחה עצומה בלבו על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בעינוי הזה, ובכל שעה שמתגדל אצלו העינוי, דהיינו בעת תפילת מנחה ותפילת נעילה, תתגדל ותתווסף שמחה עצומה יותר בלבו, כי לפי גודל העינוי כך גודל השכר מבוראו יתברך שמו.

על האדם לתקוע את הדברים בלבו, להיות שמח בכל רגע ורגע ביום הכיפורים. ויכניס תשוקה עצומה בלבו, הלוואי שיתארך הצום יותר. ויותר. אבל יש בני אדם אחרים שהם לא כאלו, אלא סופרים כל היום את הזמן לאחור. עוד שמונה שעות צום, עוד שבע שעות צום, עוד שעתיים צום, עוד שעה אחת צום, אפס.. ורצים לאכול... האיש הזה, אומר יסוד ושורש העבודה, אינו מקבל חלק מאלף אלפי אלפים משכר שמקבל האדם המכוון כוונה זו בשמחה עצומה.

ומסיים: ועם כל זה, אף שהיתה כוונת שניהם רחוקה זה מזה בתכלית הריחוק כגבוה שמים מעל הארץ, יוכל להיות לעת ערב לעת ערב לאחר התענית אפשר שיזדמן אכילת שניהם ברגע אחד.

אמת גמורה, שהייתי מאמין באמונת אלהותו יתברך שמו ממש כמשה רבינו ע"ה, אך הוא ידע בבירור כמו שכתוב 'בכל ביתי נאמן הוא', ואני השפל בגדול האמונה ואמיתות ברורה בלי שום פקפק וספק כלל חלילה בירוד גמור לפי קט שכלי. מי עוד יכול לקחת את הקב"ה לעד שיעיד על גודל האמונה שלו, שהיא כמשה רבינו.

שניהם גומרים את הצום באותה שעה. אותו אחד שבמשך כל התענית היה שמח ואמר 'דבוננו של עולם, אמת שקשה לי הצום ואני בצער, אך אף על פי כן אני שמח במצוה הזו שאני מקיים את התענית ביום הנפלא והקדוש הזה', ואותו אחד שכל היום חיכה שהצום כבר יגמר ויוכל ללכת לאכול את האבטיח שלו, באותו רגע יושבים שניהם וסועדים את לבם. והנה, זה קיבל שכר עצום ורב והשני לא מקבל אפילו חלק מאלף אלפי אלפים ממנו. ומה בצע שנכספה וגם כלתה נפשו שישגמר היום ויגיע הערב ויפטר מעינוי הצום. הלא שניהם התענו את אותה התענית ושניהם צמו את אותם השעות, אך זה כל היום היה שמח וטוב לב על הזכות שלו, ועשה נחת גדולה בשמים, וזה היה שריו כל היום הצער ותוגה.

זה חלק חשוב בעבודת יום הכיפורים, שלבד מהעינוי והתשובה עלינו גם לשמוח ביום הזה, הן מצד שזה היום המסוגל לכפרת נפשנו ולצחצוח נפשנו ונשמתנו כמו שכתב רבינו יונה, והן מצד שאנו זוכים ביום הזה לקיים מצות עשה בכל רגע ורגע, ולפום צערא אגרא.

זמן המבחן הוא אחרי יום הכפורים

וצריכים לדעת שהמבחן הוא אחרי יום כיפור, כמו שכתב הפלא יועץ (ערך תשובה). ושמעתי מדודי מרן ראש ישיבת פורת יוסף רבינו הגדול רבי יהודה צדקה (שליט"א) זצ"ל, משל למה הדבר דומה, למלך שחיתן את בנו, והזמין את כל אנשי העיר שיבואו לשמוח בחתונה. ומי שהוא עני, יודע שעכשיו שהוא הולך לחתונה אצל המלך הוא לא יכול ללבוש את בגדיו הבלויים, שהרי אין לבוא אל המלך בלבוש שק. לכן כל עני הולך אצל שכיניו ומבקש ממנו, אנא תשאל לי חליפה יפה לערב אחד, ואחרי החתונה אחזיר לך את החליפה.

וכך היה. כל העניים השיגו בגדים יפים שאולים מחבריהם, והתכוננו לחתונה. והנה, בליל החתונה הגיע אחד מעיר אחרת אל העיר הזו, ונכנס גם הוא אל הטורקלין, היכן שערך המלך את הסעודה. והנה להפתעתו, כל האנשים שם לבושים בבגדי הוד והדר, ואין אפילו אחד שנראה עני. התפלא האיש ושאל, אין לכם עניים בעיר הזאת? איך יתכן שכולם כאן עשירים ולבושים בבגדי תפארת?

אמרו לו, שוטה, אתה נמצא עכשיו בחתונה של המלך, בה כולם מתלבשים יפה. תבוא מחר ואז תראה מי באמת לבוש בבגד מהודר כל השנה, ומי הוא זה שבעצם עני הוא, ורק ליום אחד הוא לקח בהשאלה בגד נאה מחבירו.

כמו כן כאן, אדם שנכנס לבית הכנסת ביום כיפור ורואה את כל הציבור עטופים בלבן ועומדים כמלאכים ומבקשים מהבוקר ועד הערב 'סלנו לנו' ו'מחל לנו', מתפללים חמש תפילות וזועקים עשרים ושש פעם י"ג מידות, חושב שכולם פה צדיקים גמורים ואין כאן אחד עברייני. אבל הבחינה היא לא עכשיו, אלא למחרת יום כיפור. אם אחרי יום הכיפורים אדם לוקח את המחזור ושם בארון, מקפל את הטלית מנשק אותה ואומר לה, להתראות בשנה הבאה.. הרי הוא גילה שכל מה שהיה ביום כיפור היה מן השפה ולחוץ, 'ויושב בשמים ישחק לו', כלשון הפלא יועץ (ערך תשובה). הקב"ה חוקר כליות ולב, והוא רוצה ומבקש לראות אותך משתנה לטובה גם למשך השנה, שתשאר לבוש בבגדים המהודרים והנקיים מכל חטא ואשם במשך כל השנה הבאה. ולכן צריכים לקבל קבלות ביום הכיפורים, שיועילו להמשך השנה.

ה' יהיה בעזרנו, נכתב ונחתם כולנו בספר החיים והשלום, גמר חתימה טובה, אכ"ר.